

*Предраг Црнковић*

## РОЛШУЕ

Реч која својим звуком буди слике разнобојних улица Амстердама и Хага којима сам се котурао у детињству, захваљујући делу родбине који се одмах после рата ородио са Холанђанима и тамо одселио. Језички чистунци (не смем да кажем пуританци, јер би они у свом пуританизму то протумачили као Папуанци, па би се здраво увредили и надули као жабе) наравно преферирају нашу реч *котураљке*.

Објективно говорећи – а не само из угла чистунаца – котураљке имају преимућство; ја упорно рабим реч ролшуге – сада већ само реч, не и тај пар металних сандала са точкићима и црвено-плавим каишићима – искључиво из сентименталних разлога. Користим своје право да говорим како хоћу. Ролшуге, рол-шуге, и Мортон Бенсон их је ставио у речник, као и *котурљаче*, што се не сећам да сам икада чуо, а што не треба мешати са *котурачама* – транспортном жичаром. Некад су се бицикли (или велосипеди) звали котурашима, а ја замишљам да је то било зато што је код првобитних модела онај предњи точак био толико већи од задњег, да је вожња тог бицикла личила на котрљање или котурање, на ону дечију игру која је већ у мом детињству била одавно застарела.

И још једно сећање буди реч ролшуге, сентиментално, не само географско, временско и лингвистичко. Тада нисам имао појма да ће ми лингвистика бити једна од струка. Не и занимања, јер ја, за разлику од сналажљивих људи, имам само мање-више непотребне струке. Тада,

око своје седме године па плус-минус две, једним случајем сам боравио у Загребу. Тачније, довели су ме. Моји отац и мајка су се, захваљујући нетрпеливости тапште и свекрве, неколико пута растајали, а развод је уосталом био озваничен када још нисам имао ни годину дана. Последњи покушај помирења, лабудова песма њихове везе, догодио се почетком седамдесетих година. Мајку памтим у тада модерном црно-белом комплету од твида, имала је пунђу и наочаре за сунце. Отац је носио сиве уске фланелске панталоне, *возачке мокасине*, црну ролку и јакну драп боје с тробојним порубом. Неизбежни цигарилос или обичне цигарете 57. Или чувени LD. Зашто их је волео, немам појма.

Тек касније сам сазнао да је то био последњи покушај да се помире. Све док у близини није било посвађаних баба, за то су постојале шансе. Касније сам сазнао да је отац, шумарски инжењер и директор једног јавног предузећа у малом месту где је живео, био кандидат за дишу једног од већих спортских центара. Мајка је ту требало да потегне везе, она их је имала више од њега захваљујући свом радном месту. У ствари тај излет, како су они мени то тада описали, била је серија од неколико пословних интервјуа.

Био сам очаран очевом ајкулом. Између осталог били смо и у *Дому сџорџова*, данас *сџорџова*, који се још сијао јер је био недавно подигнут, и где је у току било једно од такмичења у уметничком *кошураљкању*. Сећам се да смо се веома споро возили Жајином улицом, и то из два разлога: имали смо проблема да се снађемо, а тражили смо и апотеку; мајка је, од кад знам за себе, била потрошач *кафеџина* у свим варијантама; чим приметим да у торби нема пилулу против главобоље, глава би је заболела. И сада могу да се сетим мириса њене торбице, неизбежни Пливин *Pepermint*, обавезна папирна марамица, сет са маказицама, турпијицом за нокте и пинцетом, нотес са телефонским бројевима и читким рукописом исписаним именима, а измене су биле тако уредно ажуриране, да је старе адресе или бројеве превлачила истим оним белим течним коректором који је користила да исправља грешке у куцању! И табла *Plivadona*. Татина опрема на путу, док је повремено долазио петком после подне и с нама проводио викенде, састојала се од мушких „гаџета”: путнички перорез с натписом холандске фармацеутске фирме *G. Linkerhof* из Хага, машиница за бријање *Soluna* с комплетом жилета *Safir*: позлаћена дршка се морала одшрафити да би се жилети уметнули. Ту је била и четка. Батеријска лампа за коју сам био убеђен да је користи и Диаболик на филму. Возачке рукавице, мини вентилатор на батерије. Чаша на склапање која је, када се потпуно склопи, постајала невидљива.

Сећам се старих кућа у Жајиној улици и живописне *љекарне* у којој смо купили те животодајне таблете. Онда смо пресекли Нову цесту и ушли у Металчеву.

Сама чињеница да се нешто тако неозбиљно – а тако сам доживљавао котурање, јер су ме тако учили да је оно што је корисно важније од онога што је лепо – бодује, да се од тога прави такмичење, била ми је узбудљива као откровење. Судије, бодовање, табеле, првенства...

Један од неостварених снова – нисам од оних који су у петој години знали чиме ће се бавити и који су остварили све своје снове – такмичење у котураљкању, картингу, мото-кросу и спидвеју за репрезентацију Југославије! Од тада сам у београдском *Спорти*у редовно пратио вести штампане најситнијим словима, на последњим страницама тог листа, међу егзотичним спортовима као што су спидвеј, мото-крос, картинг, куглање и слично, и док је Штефан Кекец по обичају опет победио у спидвеју, а Лено Шоштарић, иако у годинама, био међу фаворитима у мото-кросу (а када сам и њега видео на *КТМ*-у, наравно да сам почео да сањам и о томе). Дакле, пратио сам табеле првенства у котураљкању и непрестано црпео задовољство из тога што се нешто тако неозбиљно, и што причињава тако велико уживање, узима с таквом студиозношћу, да се чак бележе резултати. Тада је *Спорти* био дебела новина (а понедељком у великом формату) и ту сам бистрио све могуће резултате.

И било је још нешто што памтим из те случајне посете Дому спортова: док је тадашњи руководилац, ве-де, шта ли, проводио моје родитеље тим здањем, и док су они разговарали... ја сам се спустио до оградe и гледао *котураљкаше*. Данас се, иначе, скоро сви *ролају*, што и није исто.

Тада је такмичење посматрала и једна девојчица. Била је мојих година. Када сте мали, ви лако и тачно разликујете узраст својих савременика. Разлике између I и IV и VI разреда су врло јасне. Данас ми је, ето, немогуће да одредим колико неко дете има година. Сва су ми деца иста. Али деца, мислим, једино то разликују, узраст, то јест, иако им ни то не значи много, као ни одећа, националност, класне разлике и све друго што временом науче да уочавају док се кваре и постају искусна. Дакле, та девојчица је била мојих година, имала је црну косу, кикице уплетене у венац, усне црвене као да је на њима имала руж, смеђе очи, јакницу од јеленске коже са ресама, које сам ја тада звао *фрониле*, паткасте тегетплаве ципеле са штеповима, и каубојске панталоне. Ја сам носио омиљене антилопске спенсернице и тегетплави блејзер са амблемом у облику *сигра* – које сам увек звао *ленџер* – и који ми је мама ушила. И панталоне ми је била она сашила од неког цинса, али не правог, већ неког старог, купљеног на метар.

Деца се упознају без проблема и ми смо очас посла заједнички коментарисали такмичење, причали о томе шта у мемо на ролшуама, она се звала Сања, а ја сам се представио као Ц. Предраг. Мислио сам да тако треба. У року од пола сата био сам заљубљен. Смејао сам се

свему што је говорила, моји родитељи су горе разговарали ко зна о чему, бринули су се само да ме не изгубе из вида, а Сања и ја, Ц. Предраг, смо трчали поред оgrade и бодрили котуралкаше, у ствари једног за којег је она навијала, јер је то био њен ујак, а због ње сам наравно навијао и ја. И договорили смо се да будемо најбољи другови. Ја, наравно, нисам смео да кажем да је волим и да не желим да будемо само другови. Нисам, уосталом, ни знао шта бих хтео. Нагнула се два пута да ми нешто шапне. И ја сам се топио. И то је било то. Договорили смо се да се опет видимо. Моји су, наравно, не размишљајући, обећали да ће ме опет довести, али никада више нисам пратио ни једно такмичење у *умјетничком котуралкању*. После смо обишли и неки базен и они су разговарали са управником, али тамо није било занимљиво. Нисам никада више видео Сању. Само сам отварао странице листа *Сјорџ* и гледао табеле с непознатим именима која су ми била узбудљива само зато што је то било котуралкање. Замишљао сам Сању поред оgrade како навија. И вероватно ме чека. Ако вам кажем да се презивала Бузанчић, нећете ми веровати.

## II

Уосталом, не верујем ни себи. Већ годину-две примећујем да почињем да забрављам и уопште нисам сигуран да се ово одиграло у *Дому шјорџова*. Могуће је да тада тај објект није ни био изграђен, а ако и јесте, да се такмичење није одвијало ту. Филм који непрестано пуштам увек се прекида после изласка из апотеке, у кристално јасној Жајиној улици, и онда следи већ магловитија Металчева, паркирање, отац проверава залихе цигарета у преградку за рукавице и онда уместо котуралкање мени долази филм са базеном. Наиме, мајка је желела да се бавим пливањем – јер, то је најкориснији спорт. А ја сам мрзео пливање. После ми је причала да је хтела да ме натера да се купам у неком базену и да сам плакао и направио сцену и ко зна шта, али као да сам то потиснуо.

Сада, док јуна 2006. седим у Загребу и у једном интернет-кафеу у Теслиној, прегледавам пошту стару два-три дана и док заказујем преглед документације у *Хрвајском шјорџском музеју* (пошто у *web-именику* нађем број телефона, тихо, својим мобилним телефоном, док се погледом извињавам унаоколо, иако ми је сто издвојен, питам књижничара како могу да прелистам штогод, иако нисам *сјуручни дјелатник* што се захтева, и он ми љубазно вели да је довољно да само кажем да пишем семинарски рад), настојим да се силом присетим адресе и зграде. Не успева ми. Котуралкати се могло на неком такмичењу, на још једном или два места. Ни *Schweppes* нема укус мог детињства, капућино ми је горак, иако сам стресао у њега две врећице шећера, и ја одлучујем да се не прошетам Жајином.

Или је то све било у Марулићевој, у Пули? Наиме, и тамо смо татином ајкулом мало лутали Крањчевићевом, па Назоровом – ту нас је завео тениски терен – па поред Трга Републике, и направили смо круг Мутилском, док се нисмо поново нашли у Млетачкој и ушли у Марулићеву из другог правца и тек тада налетели на котураљкашки клуб *Уљаник* (ипак, знам да сам Сању срео у Загребу). Али, онда је ресторан *Две џалме* у истој улици све извадио, с обавезном бечком шницлом и *џејси-колом* за мене, париском шницлом и пивом за тату и зубацем и соком од боровнице за маму, која је *џејси-колу* звала детерџентом.

Али ни за ту адресу више нисам сигуран.

План о помирењу се изјаловио, ниједно обећање није се испунило, и ја више нисам ни сигуран где сам живео и којем родитељу сам касније додељен.

### III

Двадесетак година касније, на једној изложби фотографија у Копенхагену, у *Fotografisk Galleri*, видео сам фотографију од које се даље нисам мицао; изашао сам из те галерије у сумрак, пред само затварање. На слици је био стар човек, прљав, очигледно клошар, у смеђем мантилу који је ландарао за њим, док је он био на *ролерицама* и нудио људима, који нису обраћали пажњу, нешто на продају. Иако је израз избраног лица човека прљаве, проређене седе косе, био весео и оптимистичан (можда поза за амбициозног уметника?) фотка ме је растужила. Тада нисам ни знао зашто сам тужан, јер ми се успомене на ролшуге нису ни појавиле. Ваљда је – мени потпуно безлично име – ролерице, то јест *roller skate*, како је писало на фотки америчког фотографа, маскирало на свесној равни тугу за оним што је некад била могућност, а данас је слепа улица детињства. Кажу да нека племена у Африци заборав сматрају благословом и намерно га изазивају траума од којих су целог живота полупијани.

Следећег дана сам, као вођен аутоматским пилотом, отишао до буље пијаце у *Frederiksborghalen*-у и купио старовремске ролшуге за паре за које сам, после сам сазнао, могао да купим три пара нових. Мада није сигурно да бих нашао величину за мене. Када сам се вратио овамо, само сам их онако у кеси обмотаној изолир-траком гурнуо у орман с одећом. Није ми први пут да купујем непотребне ствари и тиме лечим зебњу која ме изненада спопадне.

### IV

Онда сам петнаестак година касније поново био у Копенхагену и на једном скупу случајно су се измешали књижевни и конференцијски

преводиоци. Агенткиња за ауторска права, захваљујући којој сам упао на тај *партии*, хтела је да ме упозна с једним овдашњим; међу толиким људима као да је било најмање Данаца и она ми је објашњавала како толики Нордијци готово читав живот проведу свуда другде пре него у рођеној земљи, и један од таквих је био и симултани преводац који деценијама живи у Енглеској. Али, решио је да једним ударцем прослави свој Јитленд и сакупи новац за један британски фонд за децу Замбије погођену сидом, и то на тај начин што ће заједно са сином да пређе цели Јитленд на – ролшуама. Наиме, рекла је она ролерицама, али тада ми је тек синула моја привремено заборављена успомена.

Показала ми је прстом на мушки пар у маси веселих гостију, рекавши њихова имена, били су то отац и син, исте висине и једнаке грађе, а само је седа брада указивала на године *пайџера*. Било је то само месец дана након што сам остао (и) без оца.

Нисам сачекао да се упознам с њима. Смислио сам нешто, вероватно тотално неубудљиво и глупаво, и изненађену агенткињу оставио саму.

Док сам излазећи кроз лептир-врата крајичком ока још једном видео запрепашћену агенткињу, знао сам: ближи се дан када ћу из ормана извадити оне преплаћене ролшусе с копенхашког бувљака, када ћу се с њима под мишком довући до неког парка, где ћу сести на прву слободну клупу, везати већ искрзале каишиће, док ми дамари од наглог сагињања ударају брже, а предвиђам и да ћу се задихати, и да ћу кренути у полагању вожњу мрзећи децу о коју ћу се саплитати, праћен изненађеним и сумњичавим погледима баба, деда и родитеља, и да ћу по изласку из парка наставити даље, до трга, где обично стоје дежурни просјаци.

Знам: ниједан фотограф ме неће натерати да се осмехнем.